

ปัญหาสิทธิมนุษยชน ของบุคคลที่มีสัญชาติไทยตามมาตรา 23
แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551)
Human rights issue of persons holding Thai nationality under
Section 23 of the Nationality Act B.E. 2508 (No. 4 B.E. 2551)

ไพรัช ธีระชัยมหาริทธิ์*

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่ 19 หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ 56000

Pairush Teerachaimahit

School of Law, University of Phayao 19 Moo 2, Mae Ka, Muang Phayao,
Province of Phayao, 56000

Email: legallyboy@hotmail.com

Received: February 3, 2025

Revised: May 8, 2025

Accepted: May 13, 2025

บทคัดย่อ

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) โดยมีเจตนารมณ์ของการแก้ไขกฎหมายคือการรับรองสิทธิในสัญชาติของบุคคลผู้ซึ่งถูกถอนสัญชาติไทยโดยผลของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ทำให้บุคคลที่เคยถูกถอนสัญชาติหรือไม่ได้สัญชาติและรวมถึงบุตรหลานของบุคคลผู้ซึ่งถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาตินั้นได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทยตั้งแต่วันที่มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้แต่อย่างไรก็ตามการที่บุคคลโดนถอนหรือไม่ได้สัญชาติมาเป็นระยะเวลายาวนานถึง 30 กว่าปีทำให้บุคคลกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือเข้าถึงโอกาสที่ดีในชีวิตในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทย และสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายของประเทศไทยให้และรับรองในฐานะที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยแล้ว หากแต่ไม่มีนโยบายใดในการเยียวยาโอกาสที่เสียไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจากรัฐ ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงได้มีการศึกษาและข้อเสนอแนะให้ รัฐควรกำหนดนโยบายในการเยียวยาการขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่หายไป และรัฐควรพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบอย่างยิ่งในการ

* ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.

กำหนดกฎหมายใด ๆ อันเป็นการกระทบถึงสิทธิในสถานะบุคคลเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิทธิมนุษยชนดังที่ผ่านมา

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน, พระราชบัญญัติสัญชาติ, สัญชาติไทย

Abstract

Thailand has promulgated the Nationality Act, B.E. 2508 (revised number 4 in 2008), with the intent of amending is to guarantee the nationality rights of persons whose Thai nationality has been revoked as a result of Revolutionary Council Announcement No. 337, causing persons who had previously had their nationality revoked or not having nationality and includes the children of persons whose nationality has been revoked or whose nationality has been guaranteed the right to Thai nationality from the date of the promulgation of this law. However, the fact that people have been revoked or have not had their nationality for over 30 years has led to this group of people lacking opportunities to improve their quality of life. or access good opportunities in life or access good opportunities in life During the past period. Even though Thai nationality rights are guaranteed and various rights as provided and guaranteed by the laws of Thailand as a person who already has Thai nationality but there is no policy to compensate for the opportunities lost in improving the quality of life during the past period from the state. Therefore, this research has included studies and recommendations. The state should establish policies to compensate for the lack of opportunities to develop the quality of life that is lost, and the state should consider very carefully in formulating any laws that affect individual rights in order not to cause social and human rights problems as in the past.

Keywords: Human Rights, National Act, Thai Nationality

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้รับรองว่าสิทธิในการมีสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นรัฐต่าง ๆ จึงได้คำนึงถึงสิทธิในสัญชาติที่รัฐจะกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นสมาชิกของรัฐตนเพื่อที่จะรับรองและคุ้มครองสิทธิในการมีสัญชาติแห่งประชาชนของตนได้ อย่างไรก็ตามอำนาจในการให้สัญชาติแก่บุคคลเป็นอำนาจเด็ดขาดของรัฐซึ่งรัฐอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศอื่นใดจะเข้าแทรกแซงไม่ได้ ทั้งนี้ภายใต้อนุสัญญาเกี่ยวกับการขัดกันทางกฎหมายสัญชาติ (Convention on certain question relating to the conflict of nationality law 1930) ยอมรับว่าบุคคลทุกคนจะต้องมีสัญชาติและควรมีสัญชาติเดียวเท่านั้น¹ ซึ่งโดยปกติทั่วไป รัฐจะพิจารณาให้สัญชาติโดยอาศัยหลักการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตและหลักดินแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สัญชาติโดยหลักดินแดนนั้น ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นิยมใช้เนื่องจากมีระบบแนวคิดที่ สัมพันธ์กับระบบฟิวดัลลิสม์ (Feudalism) ระหว่างเอกชนกับเจ้าของที่ดิน² โดยประเทศไทยเองก็ได้นำเอาหลักการให้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนมาใช้นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 ซึ่งถือว่าเป็นการใช้หลักดินแดนในการให้สัญชาติในประเทศไทยเป็นครั้งแรกโดยก่อนหน้านั้นประเทศไทยให้สัญชาติภายใต้หลักสืบสายโลหิตภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีที่เรียกว่าหลักมูลนิธิธรรมประเพณีเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการให้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์และวิธีการหลายครั้งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นยังสร้างปัญหาและผลกระทบต่อบุคคลและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่มีการประกาศใช้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่ได้หรือมีสัญชาติไทยตามหลักดินแดนหากเป็นบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 กำหนด ผู้นั้นจะถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทยอีกต่อไป ผลของกฎหมายฉบับนี้ส่งผลให้มีบุคคลจำนวนมากโดนถอนสัญชาติไทยและลูกหลานของบุคคลเหล่านั้นจะไม่ได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนแม้ว่าจะเกิดในประเทศไทย และนอกจากนี้ผลของประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ยังส่งผลให้บุคคลซึ่งมีสายเลือดไทยตกเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทยได้ด้วย เช่น ในกรณีบุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีมารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับบิดาต่างด้าว และบิดาต่างด้าวนั้นเป็นผู้ที่เข้าเมืองมาในลักษณะที่ไม่ถาวร ซึ่งกฎหมายในขณะนั้นกำหนดให้บุคคลที่มีข้อเท็จจริงลักษณะนี้ จะไม่ได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดา เนื่องจากกฎหมายในขณะนั้นกำหนดให้บุคคล

¹ เรวดี เฉลียวศิลป์, “สิทธิการได้มาซึ่งสัญชาติ : ศึกษาปัญหาการจำกัดสิทธิของบุคคลในการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), 10.

² วิษุทธิ์ จีระแพทย์, “กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งการให้สัญชาติไทย,” *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ* 10, น.30 (กันยายน – ธันวาคม 2551): 10.

จะได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดาที่ต่อเมื่อเป็นบุคคลที่เกิดจากมารดาที่มีสัญชาติไทยและเกิดนอกราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดา จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีข้อเท็จจริงเช่นนี้ แม้ว่าจะมีมารดาเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยก็จะได้สัญชาติไทยทั้งกรณีตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดาและตามหลักดินแดน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ตระหนักและทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้หลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนดังกล่าว และมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังเห็นได้จากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การให้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนตามมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) หากแต่การแก้ไขหลักเกณฑ์การให้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนในปี พ.ศ. 2535 นั้น ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 มีผลให้ถอนสัญชาติไทยและไม่ให้สัญชาติไทยแก่ลูกหลานของบุคคลในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงได้มีการประกาศใช้มาตรา 23 ภายใต้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ซึ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายในครั้งนี้นี้มีความพยายามตรงไปที่การรับรองสิทธิในการมีสัญชาติไทยแก่บุคคลที่โดนถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติที่ 337 รวมถึงบุตรหลานของบุคคลกลุ่มนี้ด้วย ทำให้บุคคลที่โดนถอนสัญชาติไทยหรือไม่ได้สัญชาติไทยจากกฎหมายดังกล่าวกลับมาจะมีหรือจะได้สัญชาติไทยอีกครั้ง แต่อย่างไรก็ตามระยะเวลาที่บุคคลถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทยเป็นระยะเวลายาวนานร่วม 40 ปีย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลตลอดระยะเวลาที่ตกอยู่ในสถานะเป็นบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทย ด้วยเหตุนี้การศึกษางานวิจัยฉบับนี้ มีความมุ่งประสงค์ต่อการศึกษาถึงสิทธิมนุษยชนและสิทธิด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายคุ้มครองและรับรองว่าบุคคลที่ได้รับรองสิทธิสัญชาติไทย ภายใต้มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) นั้น จะมีปัญหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและรับรองสิทธิมนุษยชนอย่างไรในประเทศไทย ภายหลังจากการได้รับสัญชาติไทยแล้ว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ต้องการศึกษผลกระทบต่อนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายและการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากได้รับสัญชาติไทยของผู้ลงรายการสัญชาติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551)

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลกระทบต่อผู้ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ภายหลังจากได้รับการลงรายการสัญชาติไทย

1.2.3 ต้องการศึกษาปัญหาอันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายหลังจากการลงรายการสัญชาติไทยของผู้ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551)

1.3 ทฤษฎี และสมมุติฐานการวิจัย

การเคารพลีทิมมนุษยชนเป็นเรื่องสำคัญ การได้รับสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ความเท่าเทียมเสมอภาคในสิทธิตามกฎหมายย่อมมีแก่ผู้มีสัญชาติไทยทุกคน ทั้งนี้ผู้ได้รับการลงรายการสัญชาติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ยังประสบปัญหาในการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากแม้ว่าจะได้รับสัญชาติไทยแล้วยังมีสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานบางประการที่ยังคงถูกละเมิดและไม่ได้รับการเยียวยา

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาข้อมูลจากผู้ได้สัญชาติไทยโดยการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา จำนวน 20 คน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางนิติศาสตร์โดยประยุกต์กับการวิจัยเชิงพื้นที่และอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งวรรณกรรมทางกฎหมายไทยและต่างประเทศ คดีตัวอย่าง หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย บันทึกและรายงานการประชุมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและรัฐสภา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งสถิติ จำนวน ผลกระทบเชิงพื้นที่ เหตุการณ์ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง แบบสนทนากลุ่ม หรือการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและใช้การวิเคราะห์กฎหมายตีความกฎหมายภายใต้มาซึ่งแนวทางในการได้ข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายของผู้ได้ลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติไทย พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551)

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

ได้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้ที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติไทย พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) เพื่อที่จะนำองค์ความรู้นั้นไปพัฒนาหาแนวทางแก้ไข และเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลดังกล่าวต่อไป

2. ผลการวิจัย

2.1 ความเกี่ยวพันระหว่างสัญชาติและสิทธิมนุษยชน

ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ การที่รัฐหนึ่งรัฐใดจะให้สัญชาติแก่ปัจเจกชนโดยกำหนดคุณสมบัติในการเข้าเป็นสมาชิกของรัฐ ภายใต้กฎหมายภายในของตนสามารถกระทำได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม การมีสัญชาติถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ปัจเจกชนทุกคนต้องได้รับการรับรองสิทธินี้ และการเข้าถึง การได้รับรองสิทธิการมีสัญชาติถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศอย่างหนึ่งไปแล้ว ในเวลาปัจจุบัน เนื่องจากทั่วโลกตระหนักดีว่าการที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

จะทำให้เขาไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย ที่บุคคลพึงควรได้รับการรับรองอีกมากมาย อีกทั้งบุคคลกลุ่มนี้ยังมีความเสี่ยงที่จะได้รับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหลายประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการได้รับการศึกษา ด้านสาธารณสุข การเข้าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพ หรือสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐนั้นกำหนดไว้ให้แก่ประชาชนภายในรัฐ นอกเหนือไปจากนี้การเป็นบุคคลไม่มีสัญชาติได้สัญชาติหนึ่งย่อมที่จะไม่ได้รับการคุ้มครองทางการทูตจากรัฐใดในโลกเนื่องจากเป็นผู้ไม่มีรัฐเจ้าของสัญชาติ ด้วยเหตุนี้ในยุคสมัยปัจจุบันการมีสัญชาติของปัจเจกชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ภายใต้หลักการมีความสัมพันธ์ที่แท้จริง (Genuine Link)³ โดยนอกจากจะพิจารณาได้ว่ากรณีที่รัฐหนึ่งรัฐใดจะให้สัญชาติแก่บุคคลหรือปัจเจกชนคนใด รัฐนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับบุคคลคนนั้น ในอีกมุมหนึ่งก็ยังพิจารณาได้ว่า การได้รับการคุ้มครองทางการทูตจากรัฐเจ้าของสัญชาติของตนเป็นสิ่งที่สำคัญต่อปัจเจกชนอย่างยิ่งและหากปัจเจกชนผู้นั้นได้รับการรับรองว่าเป็นคนชาติของรัฐเจ้าของสัญชาติแล้ว ก็ย่อมมีสิทธิภายใต้กฎหมายภายในของรัฐนั้นด้วย ทั้งนี้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญหลายฉบับต่างได้บัญญัติรับรองสิทธิในการมีสัญชาติของบุคคลจนถึงได้ว่าสิทธิในสัญชาติเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่รัฐใดจะกระทำการใดอันเป็นละเมิดหลักการนี้ไม่ได้ ตามที่ปรากฏในกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญดังเช่น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อที่ 15 กำหนดให้ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติและการถูกเพิกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือปฏิเสธสิทธิในการเปลี่ยนสัญชาติจะกระทำไม่ได้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR, International convention on the elimination of all forms of racial discrimination) สิทธิในการมีสัญชาติ ปรากฏในมาตรา 5 สิทธิในการมีสัญชาติ ปรากฏในมาตรา 5 (d) (iii) โดยรัฐภาคีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองจะต้องห้ามและขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบเพื่อรับประกันสิทธิของทุกคนโดยไม่แบ่งแยกในเรื่องเชื้อชาติ สีผิวหรือชาติกำเนิดหรือชาติพันธุ์เพื่อความเสมอภาคกันตามกฎหมายโดยรวมถึงเรื่องสิทธิในการมีสัญชาตินี้ด้วย

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR, International Covenant on Civil and Political Rights) โดยรัฐภาคีแห่งกติกานี้ต่างยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเท่าเทียมและไม่อาจเพิกถอนสิทธิอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติเหล่านี้ได้ ซึ่งรัฐภาคีจะต้องส่งเสริมการเคารพและยอมรับหลักสากลต่อสิทธิและเสรีภาพมนุษยชนและมีความรับผิดชอบที่จะเพียรพยายามในการส่งเสริมและยอมรับสิทธิ

³ Ian Brownlie, *Principles of Public International Law* (England: University of Oxford Press, 2008), 16.

ที่รับรองไว้ภายใต้กติการะหว่างประเทศนี้ โดยข้อที่ 16 ของกติการะหว่างประเทศนี้ ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิจะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่ง

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยข้อที่ 7 ของอนุสัญญานี้ ได้กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องจดทะเบียนการเกิดทันทีหลังจากที่เด็กเกิด และเด็กนั้นจะต้องมีสิทธิในการที่จะมีชื่อ นับแต่เกิด รวมถึงสิทธิที่จะได้สัญชาติ รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน และภายใต้ ข้อ 7(2) ยังเรียกร้องให้รัฐภาคีปฏิบัติตามข้อตกลงภายใต้อนุสัญญานี้เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า สิทธิในการมีสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งของบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีมาตั้งแต่กำเนิด อีกทั้งการที่บุคคลตกเป็นบุคคลไร้สัญชาติก็ไม่ทำให้บุคคลนั้นขาดไปซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นถึงแม้ว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้ไร้สัญชาติหรือเป็นบุคคลต่างด้าวในรัฐใด ๆ ย่อมยังคงมีและดำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานรัฐจะอ้างความไร้สัญชาติหรือการเป็นบุคคลต่างด้าวในรัฐมากำจัดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานออกไปจากตัวบุคคลไม่ได้ นอกเหนือไปจากนี้รัฐยังคงต้องเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการเข้าถึงในสิทธิด้านต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือประชาชนในรัฐได้รับการคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเหล่านี้ด้วย

2.1.1 สัญชาติและสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ภายใต้กฎหมายของประเทศไทย

ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ สัญชาติถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องยอมรับและคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนทุกคน และรัฐมีหน้าที่ที่จะไม่ออกกฎหมายหรือข้อบังคับใดอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนรวมถึงจะต้องมีมาตรการในการคุ้มครองปกป้องไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนของตนและต้องมีความพยายามในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ผ่านมาตรการและนโยบายของรัฐอีกด้วย⁴

ประเทศไทยได้รับรองสิทธิพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั้นถือเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงที่สุดกฎหมายในลักษณะอื่นที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าจะบัญญัติขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้⁵ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้นำเอาหลักการหลายประการภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มารับรองสิทธิของบุคคลและปวงชนชาวไทยซึ่งสิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิของบุคคลทุกคน รวมถึงบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไร้สัญชาติด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 ภายใต้ หมวดที่ 3 ซึ่งเป็นหมวดที่เกี่ยวกับ สิทธิและเสรีภาพของปวงชน

⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, “แมกกาซีนเสรีภาพ สำหรับผู้สนใจและเป็นกังวลเรื่องสิทธิมนุษยชน,” *วารสาร Freedom 4*, น.3 (2556): 5-10.

⁵ วัชรกร วิทิตานนท์, *หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 125-126.

ชาวไทย อันได้บัญญัติถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญ การบัญญัติกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนจะกระทำไม่ได้ บุคคลย่อมมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมายการเลือกปฏิบัติจะทำได้ สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด เสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิส่วนบุคคลตาม เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในการถือของทรัพย์สิน เสรีภาพในการเคลื่อนไหวและเลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิที่จะไม่ถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรและถอนสัญชาติไทยหากเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด เสรีภาพในการประกอบอาชีพ สิทธิชุมชน เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ สิทธิในทางการเมืองและการปกครอง สิทธิของผู้บริโภค สิทธิในสาธารณสุข สิทธิของสตรีผู้เป็นมารดาและผู้สูงอายุ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ยอมรับหลักการเคารพในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ดังเช่นกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและอารยประเทศต่าง ๆ ให้การยอมรับว่าสิทธิเหล่านั้นอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ย่อมทำไม่ได้ ดังนั้นไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติไทย หรือเป็นบุคคลไม่มีสัญชาติที่ยอมรับได้รับการคุ้มครองในสิทธิสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานนี้ด้วยกันทั้งสิ้น

2.1.2 กฎหมายของประเทศไทยและสิทธิตามกฎหมายของบุคคลต่างด้าว

เป็นที่เข้าใจในเบื้องต้นแล้วว่าสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ได้ถูกรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายทั้งกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นบุคคลต่างด้าวในประเทศไทยย่อมได้รับการคุ้มครองและรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เหล่านั้นด้วย แต่อย่างไรก็ตามรัฐต่าง ๆ ได้มีกฎหมายที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่มีสัญชาติของตน และสิทธินี้อาจแตกต่างกันไปจากสิทธิที่บุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศนั้น ๆ มีอยู่ เช่น สิทธิที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในส่วนของสิทธิในการเลือกตั้ง ภายใต้มาตรา 31 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคุณสมบัติที่สำคัญคือจะต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย และรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองดังต่อไปนี้ด้วยเช่นกัน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ต่างกำหนดให้สิทธิในการมีส่วนร่วมเป็นของบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ไม่ได้เปิดโอกาสให้บุคคลต่างด้าวเข้ามาเกี่ยวข้องหรือยุ่งเกี่ยวในด้านการเมืองการปกครองของประเทศไทย

สิทธิในการเข้าถึงสาธารณสุขก็ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ประการหนึ่ง หากมนุษย์ผู้หนึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการรักษาพยาบาลบุคคลนั้นย่อมไม่อาจถูกละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่จะถูกปล่อยทิ้งให้อยู่บนความเจ็บป่วยซึ่งอาจเป็น

ภัยอันอันตรายต่อการดำรงชีวิตของเขาได้ ดังนั้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้บัญญัติถึงสิทธิในสาธารณสุขไว้ในมาตรา 47 โดยกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ อย่างไรก็ตามในกรณีของบุคคลผู้มีสัญชาติไทยย่อมสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ ทั้งนี้ผู้ไม่มีสัญชาติไทยจะสามารถมีหลักประกันสุขภาพได้จะต้องเข้าร่วมกองทุนหลักประกันสุขภาพผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิหรือกองทุนประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง แต่ก็ยังพบว่าบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยจำนวนมากที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในหลักประกันสุขภาพนี้ได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลในเรื่องการอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความสามารถในการใช้จ่าย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากการติดต่อสื่อสาร⁶

เรื่องการเข้าถึงสิทธิในการประกอบอาชีพ โดยทั่วไปแล้วบุคคลผู้มีสัญชาติไทยย่อมจะมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่สุจริตในประเทศไทยได้ทุกสาขาอาชีพ หากแต่บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยนั้นหากจะประกอบอาชีพในประเทศไทยจะถูกจำกัดขอบเขตการประกอบอาชีพภายใต้พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และประกาศกระทรวงแรงงานเรื่องกำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ⁷ ได้กำหนดประเภทงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำโดยเด็ดขาดตามบัญชีที่หนึ่ง 27 ประเภทงาน

ในประเด็นเรื่องการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการศึกษานั้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 5 ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในการที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ทั้งนี้สิทธิที่ได้รับการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่ง ดังนั้นเด็กทุกคนในประเทศไทยย่อมสามารถที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากประเทศไทยโดยไม่มีเงื่อนไขอันเกี่ยวกับสัญชาติ หากแต่พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กู้ยืมไว้ว่าจะต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น ดังนั้นเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยย่อมไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาจากประเทศไทยได้

2.2 สิทธิของบุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยผลของมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551)

ด้วยสภาพปัญหาของกฎหมายสัญชาติไทย นับแต่ในช่วงระยะเวลาที่มีการใช้บังคับประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 จนกระทั่งมีการแก้ไขในพระราชบัญญัติสัญชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2551 ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาบุคคลไร้สัญชาติขึ้นมาภายในประเทศไทย อีกทั้งพบว่ายังมีบางกรณีที่เกิดจากบิดาผู้มีสัญชาติไทยก็ได้สัญชาติไทยตามบิดาเพราะเหตุแห่งการไม่ได้มีการจดทะเบียนสมรสระหว่างบิดาที่มีสัญชาติไทยกับมารดาของผู้นั้น ทั้งนี้มีบุคคลจำนวนมากที่เกิดในประเทศไทยและไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตาม

⁶ สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ, “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อคนชายขอบผู้ไม่มีสัญชาติไทย,” *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข* 6, ๓ (กรกฎาคม – กันยายน 2555): 408.

⁷ *ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ, ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 92 ง (21 เมษายน 2563): 14.

หลักดินแดนซึ่งกลุ่มคนกลุ่มนี้ได้กลายเป็นคนไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย จึงเป็นที่มาของการแก้ไขกฎหมายสัญชาติในพระราชบัญญัติสัญชาติไทย พ.ศ. 2508 (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551)

โดยมาตรา 23 แห่ง พระราชบัญญัติสัญชาติไทย พ.ศ. 2508 (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ได้กำหนดกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิที่จะลงรายการสัญชาติไทยได้ตามกฎหมายฉบับนี้ออกเป็นสามกลุ่มถ้าบุคคลนั้นได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยจริงโดยอยู่อาศัยติดต่อกันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและเป็นผู้มีความประพฤติดีหรือทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศไทย จะให้ถือว่าคนนั้นได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยบุคคลทั้งสามกลุ่มได้แก่

1. เป็นกลุ่มบุคคลที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวหรือได้รับผ่อนผันให้อยู่ได้เป็นกรณีพิเศษ หรือ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เกิดนอกประเทศไทย และเป็นผู้ที่เคยมีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนมาก่อนแต่ถูกถอนสัญชาติไทย

2. เป็นกลุ่มบุคคลที่เกิดในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 โดยมีพ่อและแม่เป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว หรือได้รับผ่อนผันให้อยู่ได้เป็นกรณีพิเศษ หรือ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีพ่อและแม่เป็นคนต่างด้าวที่เกิดนอกประเทศไทย เช่นเดียวกับบุคคลกลุ่มที่หนึ่งแต่จะมีความแตกต่างตรงที่บุคคลกลุ่มนี้จะไม่เคยมีสัญชาติไทยมาก่อนเลยตั้งแต่เกิด

3. กลุ่มบุตรของบุคคลกลุ่มที่ 1 หรือกลุ่มที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 บุคคลกลุ่มนี้ต้องมีพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยและถูกถอนสัญชาติตาม ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้ที่เป็นบุตรไม่ได้รับสัญชาติไทย

2.2.1 การได้รับการรับรองสิทธิในฐานะพลเมืองของรัฐ

การได้สัญชาติไทยของบุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มีข้อสังเกตที่จะต้องพิจารณา ในประเด็นที่ว่าเมื่อบุคคลกลุ่มนี้ได้การรับรองว่ามีสัญชาติไทยแล้วพวกเขาจะถือว่าเป็นบุคคลที่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิดหรือเป็นบุคคลที่ได้รับสัญชาติภายหลังการเกิด ซึ่งจากการได้กล่าวถึงสิทธิตามกฎหมายที่ได้กำหนดสิทธิของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดและภายหลังการเกิดแตกต่างกันในบางกรณี จึงมีความจำเป็น ที่จะต้องยืนยันว่าสิทธิของบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการเกิดหรือภายหลังการเกิด การได้สัญชาติไทยของบุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 จึงเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนให้บุคคลได้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมายตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 อันเป็นวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ

โดยมีเงื่อนไขการได้สัญชาติไทยที่ต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย”⁸ ประกอบกับบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าการได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 เป็นการได้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมายในทันทีที่มีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติตามมาตรา 23 วรรคสองเป็นเพียงการที่กฎหมายได้กำหนดวิธีการให้บุคคลภายนอกได้ดำเนินการในการจัดการทางทะเบียนเท่านั้น หากบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรา 23 กำหนดแล้วก็จะย่อมได้สัญชาติทันทีที่กฎหมายบัญญัติไว้คือตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และการได้สัญชาติไทยนั้นยังคงถือว่าเป็นการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดอีกด้วย ส่งผลให้ผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา 23 เป็นผู้ถูกรับรองให้มีสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทยตามที่กฎหมายแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ในเรื่องคุณสมบัติของผู้ที่จะมีสิทธิทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดว่าบุคคลนั้นจะต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิดและนอกจากนี้ ในฐานะพลเมืองของประเทศไทย ผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา 23 ย่อมได้รับคุ้มครองจากประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐเจ้าของสัญชาติ และได้รับการคุ้มครองทางการทูตในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย

2.2.2 สิทธิในการประกอบอาชีพของบุคคลตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

ปัญหาการเข้าถึงการประกอบอาชีพของบุคคลที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 จากการที่ผู้ศึกษาวิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลดังกล่าวเบื้องต้นพบว่า กลุ่มผู้ซึ่งโดนถอนสัญชาติไทยและกลุ่มที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 จะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอายุมากแล้ว โดยในช่วงก่อนได้รับสัญชาติไทยจึงขาดโอกาสในการเข้ารับราชการ หรืองานที่ถูกจำกัดไว้เฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทย เช่น หมอ วิศวกร สถาปนิก โอกาสของคนกลุ่มนี้ในการพัฒนาอาชีพของตนในขณะที่เป็นคนต่างด้าวในประเทศไทยไม่สามารถประกอบอาชีพประเภทนี้ได้เลย ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพของตนเองไม่ว่าจะเป็นารรับจ้างทั่วไป เกษตรกร การค้าขายส่วนตัว เพราะไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากนัก จึงทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวไม่สามารถทำได้ดีในช่วงระยะเวลาที่ยังเป็นบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และเมื่อได้รับการลงรายการสัญชาติไทยแล้วก็ไม่สามารถเข้าถึงการทำงานที่ตนเองได้คาดหวังไว้ก่อนได้รับสัญชาติไทย เมื่อมองในภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพของประชากรของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเสียโอกาสอย่างมาก ที่ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้เพราะการเป็นคนไร้สัญชาติในช่วงเวลานั้น หากบุคคล

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องการได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551,” เรื่องเสรีจที่ 486/2554, (พฤษภาคม 2554), 1-5.

กลุ่มนี้ได้รับการศึกษาที่ดีมีโอกาสที่จะเลือกอาชีพที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้เขาก็จะสามารถดูแลตนเองและครอบครัว และสามารถที่จะสนับสนุนสังคมและประเทศไทยผ่านการเสียภาษีได้มากขึ้น แต่โอกาสเหล่านี้ถูกปิดกั้นไปเพราะการกลายเป็นคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั่นเอง

ส่วนในกรณีของ บุตรของบุคคลในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สอง หรือบุตรของบุคคลที่โดนถอนสัญชาติไทยหรือไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 นั้น ผู้ศึกษาวิจัยพบว่า บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาตามระบบการศึกษาของประเทศไทย และมีบุคคลบางส่วนที่ได้รับการศึกษาถึงในระดับอุดมศึกษา แต่อย่างไรก็ตามบุคคลกลุ่มนี้ก็ไม่ได้มีโอกาสศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ต้องมีการรับรองทางวิชาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวกับทางการแพทย์ เนื่องจากสถาบันทางการศึกษาที่มีการออกใบรับรองทางวิชาชีพเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นคณะแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะต้องเข้ารับราชการซึ่งคุณสมบัติของผู้รับราชการที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ดังนั้นถ้าเป็นบุคคลที่เป็นบุตรของผู้ถูกถอนสัญชาติไทยหรือไม่ได้สัญชาติไทยโดยผลของประกาศของคณะปฏิวัติที่ 337 นั้น จะไม่มีโอกาสที่ดีในการเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาเหล่านี้ในช่วงเวลาที่เขายังเป็นบุคคลไร้สัญชาติอยู่ ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ถึงแม้ว่าจะมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแต่ก็ไม่สามารถที่จะศึกษาในคณะที่ตนเองต้องการศึกษาได้อย่างแท้จริงมากนัก เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะไม่ได้ประกอบอาชีพตามที่ตัวเองประสงค์หรืออยากจะเป็นเมื่อยิ่งย่าวัว ในกรณีเช่นนี้ ทำให้เห็นว่าถึงแม้ว่าจะมีโอกาสได้รับการลงรายการสัญชาติไทยในภายหลัง แต่เขาเหล่านั้นก็ยังไม่สามารถประกอบอาชีพที่กำหนดคุณสมบัติการมีสัญชาติไทยเป็นสำคัญได้ เนื่องจากไม่ได้ศึกษาในสถาบัน หรือองค์กรการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพนั้นมาแต่ต้น แม้ว่าบางบุคคลจะมีความสามารถที่จะศึกษาได้ก็ตาม

2.2.3 สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของบุคคลที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

แม้ว่าบุคคลที่ได้รับรองสิทธิในการมีสัญชาติไทยตาม พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 จะมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาในฐานะที่เป็นบุคคลสัญชาติไทยในปัจจุบันแล้วก็ตาม แต่เนื่องด้วยระบบการศึกษาจะต้องมีการศึกษาเป็นระยะเวลายาวนานมาตั้งแต่ต้น ทำให้บุคคลจำนวนมากสูญเสียโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตนเองไปและไม่สามารถเลือกประกอบอาชีพที่ดีตามความสามารถที่แท้จริงของตนเองได้ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยและได้รับการรับรองสิทธิในการศึกษาในฐานะที่เป็นบุคคลสัญชาติไทยแล้วแต่ก็ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปเรียนหรือศึกษาในวิชาชีพที่ตัวเองประสงค์ตั้งแต่ต้นได้ โดยพวกเขาเห็นว่า หากเขาได้มีโอกาสที่จะมีสัญชาติไทยได้เร็วกว่านี้ เขาอาจจะมิต่างเลือกในการเข้าถึงวิชาชีพที่เขาอยากจะทำอย่างแท้จริงได้ เพราะเงื่อนไขของการเป็นคนไร้สัญชาติในประเทศไทยจึงทำให้โอกาสในการที่จะเลือกคณะหรือศาสตร์วิชาในการศึกษาของเขาน้อยลงและเขาไม่มีโอกาสเข้าถึงระบบการให้ทุนการศึกษาทำให้ไม่สามารถกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาได้ และมีเพื่อน

จำนวนมากที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติอยู่ในขณะนั้นไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะว่าขาดทุนทรัพย์ในการเข้ามหาวิทยาลัย โดยเห็นได้จากรุ่นน้องหรือญาติพี่น้องที่กำลังเข้าสู่ระบบการศึกษามีโอกาสได้ทางเลือกที่ดีเช่นเดียวกันกับบุคคลที่มีสัญชาติไทยทั่วไป ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าการมีสัญชาติไทยมีผลโดยตรงต่อการเข้าถึงสิทธิในการศึกษาเพราะถึงแม้ว่ากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจะได้รับการรับรองสิทธิว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการศึกษาก็ตาม หากแต่การเป็นคนต่างด้าวจะทำให้สิทธิและทางเลือกในการเข้าถึงการศึกษานี้น้อยลงซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเขาเหล่านั้นต่อไปในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.4 สิทธิในทรัพย์สิน ของบุคคลที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2557

บุคคลที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) นั้น ในขณะที่เขาเหล่านั้นยังเป็นบุคคลต่างด้าวในสายตาของประเทศไทย การถือครองทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ย่อมถูกจำกัดสิทธิทำให้เขาไม่สามารถที่จะถือครองที่ดินได้ตามกฎหมายที่ประเทศไทยกำหนด ดังนั้นในช่วงเวลาระยะเวลาที่ยังไม่มีสัญชาติไทย การครอบครองที่ดินหรือบ้านพักอาศัยจึงทำได้โดยการอาศัยการครอบครองผ่านตัวแทน เช่น ญาติพี่น้องหรือคนรู้จักที่มีสัญชาติไทยแล้ว จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 มีความเห็นว่าหากครอบครัวของเขาสามารถมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ได้ด้วยตนเองมาตั้งแต่ต้น เขาจะมีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการได้รับสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) ทำให้เขาได้รับสิทธิในการถือครองทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเขาไม่สามารถที่จะทำได้ หากยังเป็นบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอยู่ จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องสิทธิในการถือครองทรัพย์สินในชีวิตของเขาเหล่านั้น เพราะว่าถ้ากฎหมายยังไม่ให้สิทธิในการถือครองอสังหาริมทรัพย์แก่ครอบครัวของเขา การแสวงหาทรัพย์สินเพื่อการครอบครองและการอยู่อาศัย อาจไม่มีแรงจูงใจเพียงพอที่เขา จะทำงานเพื่อแสวงหาทรัพย์สินเหล่านี้ ซึ่งเป็นทรัพย์สินพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวต่อไปได้ ดังนั้นการมีสัญชาติไทยจึงเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตของตนเองและครอบครัวเขา

บุคคลที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) มีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดและได้รับสิทธิตามกฎหมายที่บัญญัติให้แก่เฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทยภายหลังการได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) ในส่วนของบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลกระทบต่อผู้ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทยนั้น พบว่าการได้สัญชาติไทยนี้ถือว่าการได้สัญชาติไทยโดยเกิดจึงมีสิทธิเท่าเทียมบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดทั่วไปทุกประการ ทั้งนี้บุคคลที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) ประสบปัญหาในเรื่องการ

ขาดการเยียวยาในช่วงเวลาที่ยังไม่มีสัญชาติไทย ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

3.1 สรุป

การได้รับสัญชาติไทยทำให้บุคคลที่รับลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 นี้ ได้รับสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ ที่ประเทศไทยกำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางการเมืองที่ผู้มีสัญชาติไทยจะสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลเข้าไปเป็นตัวแทนของตนเพื่อบริหารกิจการบ้านเมืองในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสิทธินี้กฎหมายกำหนดไว้ให้แต่เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น และรวมถึงสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการของรัฐในฐานะที่เป็นบุคคลสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิด้านสาธารณสุข สิทธิในการรับเบี้ยคนชรา หรือผู้พิการที่กำหนดสิทธิให้กับบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้นเช่นกัน ดังนั้นการที่มีสัญชาติไทยจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในทุกมิติของชีวิต พวกเขาสามารถที่จะทำงานประกอบอาชีพในฐานะที่เป็นบุคคลสัญชาติไทยได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่มีกฎหมายจำกัดขอบเขตในการทำงานของเขา เหมือนช่วงเวลาที่ยังเป็นบุคคลต่างด้าวที่ถูกจำกัดขอบเขตการทำงานตามกฎหมาย การทำงานและประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ในกรณีที่เป็นนักเรียนนักศึกษาเมื่อได้รับสิทธิในการลงรายการสัญชาติไทยแล้วก็มีสิทธิที่จะได้รับทุนการศึกษาสามารถที่จะสมัครเข้ากองทุนการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาหรือได้รับทุนการศึกษาดังที่นักเรียนที่มีสัญชาติไทยทั่วไปสามารถที่จะมีสิทธิได้

แต่อย่างไรก็ตาม การได้รับการรับรองสิทธิในช่วงเวลาที่บุคคลมีอายุมากแล้ว อันเนื่องมาจากในช่วงวัยของการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานนั้นพวกเขายังเป็นบุคคลต่างด้าวอยู่ เช่นคนที่เกิดในช่วงที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 มีผลใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 กว่าที่บุคคลเหล่านี้จะได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 เป็นระยะเวลาถึง 36 ปี ทำให้เขาไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของเขาและครอบครัวผ่านการศึกษาล่าเรียนหรือการทำงานได้เลย เมื่อเวลาผ่านไปล่วงเลยไปสิ่งที่ขาดหายไปเหล่านี้จึงไม่มีอะไรที่จะมาสามารถทดแทนหรือชดเชยได้ และนอกจากสิทธิที่ได้รับคืนมาพวกเขาเหล่านี้ก็ยังคงไม่ได้รับการเยียวยาอื่นใดเป็นการตอบแทนช่วงเวลาที่เสียไปเลย

3.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัญหาสิทธิมนุษยชน ของบุคคลที่มีสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยดังนี้

ผลกระทบต่อสิทธิตามกฎหมายและการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปหลังจากได้รับสัญชาติไทยของผู้ลงรายการสัญชาติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) บุคคลกลุ่มนี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าตอนอยู่ในสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากการได้รับรองสิทธิในสัญชาติไทยทำให้บุคคลกลุ่มนี้

สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายอื่นที่ประเทศไทยได้บัญญัติและรับรองสิทธิให้แก่ผู้มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางสาธารณสุข สิทธิในการศึกษา สิทธิทางการเมือง สิทธิในการถือครองที่ดินในฐานะผู้มีสัญชาติไทย ล้วนแล้วแต่ทำให้การดำรงชีวิตของบุคคลกลุ่มนี้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งก่อนหน้านั้นเขาไม่สามารถใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือบัตรทอง นักเรียนนักศึกษาต่างด้าวไม่สามารถกู้ยืมเงินจากกองทุนเพื่อการศึกษา และในการถือครองที่ดินก็ไม่สามารถถือครองในนามของตนเองได้เพราะเป็นสิทธิของผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น

บทบัญญัติกฎหมายที่มีผลกระทบต่อผู้ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ภายหลังจากได้รับการลงรายการสัญชาติไทย ในส่วนของการได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) จะทำให้บุคคลกลุ่มนี้สามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือรับเลือกตั้งได้หรือไม่ ซึ่งการใช้สิทธิทางการเมืองนั้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองสิทธินี้แก่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ทั้งนี้ผู้ได้สัญชาติไทยตาม มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ถือว่าเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดย่อมสามารถเข้าถึงสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยได้ และสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือรับเลือกตั้ง รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับของประเทศไทย

อย่างไรก็ดี การได้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมายฉบับนี้ในกลุ่มของบุคคลที่โดนถอนสัญชาติ หรือไม่ได้สัญชาติเพราะเป็นผู้เกิดในช่วงที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 มีผลใช้บังคับ นั่นคือบุคคลที่เกิดในช่วงวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 และอาจรวมถึงบุตรหลานของบุคคลกลุ่มนี้ด้วย เป็นกลุ่มบุคคลที่ขาดโอกาสในการพัฒนาชีวิตและเข้าถึงโอกาสที่ดีเมื่อครั้งยังอยู่ในวัยเยาว์ และเมื่อประเทศไทยรับรองสิทธิในการมีสัญชาติไทยแล้ว แต่ก็ไม่มีนโยบายการเยียวยาในการขาดโอกาสหรือการเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งรัฐจะต้องมีนโยบายในการเยียวยาต่อผลที่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกเลือกปฏิบัติและเพื่อเป็นการส่งเสริม ค้ำครองสิทธิให้เป็นไปตามหลักการและแนวคิด การเคารพสิทธิมนุษยชนสากลที่ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ สัญชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา หรือสถานะอื่นใด สิทธิมนุษยชนรวมถึงสิทธิในการมีชีวิตและเสรีภาพ ปราศจากการเป็นทาสและการทรมาน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการทำงานและการศึกษา และอื่น ๆ อีกมากมายทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิเหล่านี้ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะกำหนดนโยบายเชิงบวกเพื่อเอื้อให้ทุกคนสามารถใช้สิทธิมนุษยชนได้⁹

⁹ Inter-Parliamentary Union and the United Nations (Office of the High Commissioner for Human Rights), *Human Rights: Handbook for Parliamentarians N° 26*, (Paris: Courand et Associés, 2016), 19.

3.3 ข้อเสนอแนะ

ภายใต้การศึกษาวิจัยถึงสิทธิของบุคคลผู้ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551) ผู้ศึกษาวิจัยให้พบว่าสิทธิของบุคคลดังกล่าวย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศไทยเช่นเดียวกับบุคคลที่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด ไม่ว่าจะเป็ นสิทธิที่ได้รับรองตามกฎหมายประเภทใดก็ตาม บุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดมีสิทธิเช่นไร ผู้ได้รับการลงรายการสัญชาติตามมาตรา 23 ก็ย่อมมีสิทธิเช่นนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้การศึกษาวิจัยพบว่า การได้รับการรับรองสัญชาติไทยจากการแก้ไขกฎหมายในปี พ.ศ. 2551 แม้จะทำให้บุคคลรับรองการมีสัญชาติไทยเช่นเดียวกับบุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดก็ตาม หากแต่ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการตกอยู่ภายใต้สถานะบุคคลต่างด้าวเป็นระยะเวลาานทำให้บุคคลเหล่านั้นขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในแต่ละช่วงอายุวัย ไม่ว่าจะเป็ นการไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในการศึกษา การเลือกอาชีพ และในกรณีที่มีปัญหาสุขภาพก็ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพเรื้อรังหากไม่สามารถเข้าสู่สวัสดิการด้านสาธารณสุขของรัฐได้ตั้งแต่ต้น ดังนั้นภายใต้การศึกษาวิจัยนี้ จึงใคร่ขอเสนอ ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.2.1 การเยียวยาจากภาครัฐสำหรับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ขาดหายไป

ถึงแม้ว่าในมุมมองของภาครัฐจะมองว่าการให้โอกาสในการกลับมา มีสัญชาติไทยแก่บุคคลต่างด้าวภายใต้มาตรา 23 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (แก้ไขฉบับที่ 4 2551) จะเป็นการแก้ไข้ปัญหาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาด้านบุคคลทางกฎหมายในประเทศประเทศไทยและแก้ปัญหาการไร้สัญชาติของบุคคลผู้เกิดในประเทศไทยแล้วก็ตาม แต่หน่วยงานภาครัฐต้องตระหนักว่าใช้เวลาในการแก้ไข้ปัญหาดังกล่าวซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการประกาศใช้กฎหมายของภาครัฐ เป็นการใช้ระยะเวลาในการแก้ไข้ปัญหาที่ยาวนาน และถึงแม้ว่าจะมีการแก้ไข้ปัญหาโดยการประกาศใช้กฎหมายแล้วก็ตามปัญหานั้นก็ยังไม่หมดสิ้นไปเสียทีเดียว กลุ่มคนที่ได้รับการรับรองสิทธิในการมีสัญชาติไทยในการแก้ไข้กฎหมายครั้งนี้ยังเป็นบุคคลที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ อยู่มากซึ่งปัญหาเหล่านั้นล้วนเกิดขึ้นเพราะการ ถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทยด้วยผลของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ประเทศไทยประกาศใช้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็ นเรื่องของการขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข หรือด้านอื่นใดก็ดีที่มีผลมาจาก การที่กลายเป็น บุคคลต่างด้าวในประเทศไทย ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการเยียวยาแก้ไข้ปัญหาเหล่านี้จากภาครัฐต่อกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหายังไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด แม้ความชัดเจนของความเสียหายจะไม่สามารถระบุหรือประเมินเป็นราคาได้อย่างชัดเจน แต่อย่างน้อยที่สุดประเทศไทยควรแสดงความรับรู้และความจริงใจต่อการรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อบุคคลกลุ่มนี้ เพราะการขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลหมายถึงการขาดโอกาสในการพัฒนาสังคมที่ดีของประเทศไทยด้วยเช่นกัน การให้สิทธิที่ดีขึ้นกว่าสิทธิปกติทั่วไป ไม่ว่าจะด้านสาธารณสุขที่อาจให้สิทธิด้านการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้น หรือด้านการศึกษาที่อาจเปิดโอกาสแก่ผู้ที่เคยเสียโอกาสไปแล้วสามารถมีทางเลือกใน

การศึกษาที่มากขึ้นโดยมีค่าใช้จ่ายน้อยลง จึงจะเป็นการแสดงถึงความจริงใจและความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นของประเทศไทย ซึ่งจะทำให้มีผลต่อความรู้สึกแก่ประชาชนที่เคยตกอยู่ภายใต้ปัญหาดังกล่าว อีกทั้งจะทำให้ประเทศไทยจะได้ตระหนักถึงปัญหาการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลโดยเฉพาะในเรื่องของสถานะบุคคลตามกฎหมายให้มากขึ้น และต้องศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบในกรณีที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ต่อไปในอนาคต

3.2.2 การชักจูงมอบทวนความเข้าใจในสิทธิของบุคคลผู้ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐในด้านการศึกษา สาธารณสุข หรือหน่วยงานที่ดูแลด้านสวัสดิการทางสังคมต่าง ๆ ทั้งนี้ภาครัฐต้องคำนึงเสมอว่าบุคคลกลุ่มนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิในสัญชาติไทยอย่างสมบูรณ์ และเขาเหล่านี้ ขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงที่ยังไม่ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทย ดังนั้นหากบุคคลกลุ่มนี้ จะต้องใช้สิทธิของตนเองในด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้แก่บุคคลที่มีสัญชาติไทย หน่วยงานภาครัฐจะต้องให้การดูแลรับรองและสนับสนุนให้บุคคลเหล่านี้ได้เข้าถึงสิทธิเหล่านั้นอย่างเต็มภาคภูมิโดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลกลุ่มนี้เคยเป็นบุคคลต่างด้าวหรือเป็นบุคคลที่ไม่ใช่สัญชาติไทยมาก่อน

3.2.3 ประเทศไทยควรจะต้องเริ่มพิจารณาในเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการเข้าถึงสิทธิในการมีสัญชาติซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และหากมีสิทธิในสัญชาติแล้วก็จะมีสิทธิตามกฎหมายอื่นตามมาด้วย หากมนุษย์คนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงสัญชาติได้ได้ เขาก็จะไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายอีกหลายประการ ด้วยเหตุนี้นโยบายที่เกี่ยวกับการได้มาหรือเสียไปของสัญชาติไทยควรจะได้รับ การพิจารณาอย่างรอบคอบ และคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์มาก่อนสิ่งอื่นใด ซึ่งหากมนุษย์มีความมั่นคงแล้วรัฐย่อมที่จะมีความมั่นคงตามมาด้วย ในทางตรงกันข้ามหากรัฐใดมีประชากรที่ไม่สามารถที่จะเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้รัฐนั้นย่อมประสบแต่ปัญหาในเรื่อง สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การออกนโยบายหรือกฎหมายที่ถอนสัญชาติของบุคคลจำนวนมากจึงไม่ควรทำอีกต่อไป เว้นแต่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องความมั่นคงของรัฐซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นรายบุคคล ๆ ไป

บรรณานุกรม

- ณัฐกร วิทิตานนท์. *หลักการรัฐธรรมนูญเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 92 ง (21 เมษายน 2563): 14.
- เรวัต เกลียวศิลป์. “สิทธิการได้มาซึ่งสัญชาติ : ศึกษาปัญหาการจำกัดสิทธิของบุคคลในการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- วิชช์ จีระแพทย์. “กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งการให้สัญชาติไทย.” *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ* 10, ฉ.30 (ก.ย. – ธ.ค. 2551): 10.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องการได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่4) พ.ศ. 2551.” เรื่องเสร็จที่ 486/2554. (พฤษภาคม 2554). 1-5.
- สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ. “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อคนชายขอบผู้ไม่มีสัญชาติไทย.” *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข* 6, ฉ.3 (ก.ค.-ก.ย. 2555): 408.
- แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย. “แมกกาซีนเสรีภาพ สำหรับผู้สนใจและเป็นกังวลเรื่องสิทธิมนุษยชน.” *วารสาร Freedom* 4, ฉ.3 (2556): 5-10.
- Brownlie, Ian. *Principles of Public International Law*. England: University of Oxford Press, 2008.
- Inter-Parliamentary Union and the United Nations, Office of the High Commissioner for Human Rights. *Human Rights: Handbook for Parliamentarians N° 26*. Paris: Courand et Associés, 2016.